

INVENTOINTIRAPORTTI

KIRKKONUMMI

Lapinkyläntien risteys

Kaava-alueen arkeologinen inventointi
17.10.2012

AKDG2890:3

MUSEOVIRASTO

KULTTUURIYMPÄRISTÖN HOITO | ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT
SATU KOIVISTO

Tiivistelmä

Kirkkonummen Lapinkyläntien risteyksen kaava-alueen arkeologinen inventointi tehtiin lokakuussa 2012. Työ liittyi Kirkkonummen kunnan toimeksiantoon, jossa Veikkolan, Lapinkyläntien, Vitträskin, Vesitorninmäen ja Juhlakallion kaava-alueiden arkeologisen kulttuuriperinnön inventointitiedot päivitettiin, jotta ne voitaisiin ottaa paremmin huomioon muuttuvassa maankäytössä. Työn tavoitteena oli myös saada ajantasaista tietoa alueiden Porkkalan vuokra-ajan (1944–1956) kohteista maankäytön suunnittelun tarpeisiin. Kaava-alueita inventoitiin yhteensä seitsemän työpäivän ajan 15.–23.10.2012, joista Lapinkylässä liikuttii puolen työpäivän ajan 17.10. Tilaajan toiveesta arkeologisista selvitysalueista laadittiin erilliset raportit. Tutkimusalueiden yhteenlaskettu laajuus oli noin 5 370 ha (n. 54 km²), joista Lapinkyläntien risteyksen osa-alue kattoi noin 2 ha. Pienellä kaava-alueella ei sijainnut aikaisemmin tunnettuja muinaisjäännöksiä tai löytöpaikkoja ja maastotyössä etsittiin uusia kohteita lähinnä historiallisten paikkatietoaineistojen avulla.

Lapinkyläntien risteyksen osa-alueen maastotöissä dokumentoitiin kaksi kohdetta, joista molemmat olivat uusia ja ne sijaitsivat osittain tai kokonaan pienen ympyränmuotoisen kaava-alueen rajojen ulkopuolella. Molemmat kohteet, historiallinen kylänpaikka ja virstanpylväs, löytyivät historiallisten paikkatietoaineistojen avulla. Nyt rekisteröity Lapinkylän Lappböle B historiallinen asutuskeskittymä liittyy läheiseen Lappbölen kylänpaikkaan ja kaava-alueen pohjoispuolelle jäävä Palobergetin virstanpylväs on ollut samalla paikalla jo 1780-luvun kartoilla.

Kannen kuva: Lapinkyläntien risteysalueen lounaispuolelta löytyi vanhoja kivijalkoja ja muita kivrakenteita muistoina Lappbölen kylän historiallisen ajan asutuksesta. Kuva: Satu Koivisto/ARKE (AKDG2890:3).

Kirkkonummi

Lapinkyläntien risteys

Kaava-alueen arkeologinen inventointi 17.10.2012

Sisältö

Arkisto- ja rekisteritiedot	2
Kartat inventoidusta alueesta	3
1. Johdanto	5
2. Inventoitu alue	5
3. Tutkimusmenetelmien ja kenttätyön kulun kuvaus	6
4. Yhteenveto	8
5. Kohdekuvaukset kiinteistä muinaisjäännöksistä	9
Kirkkonummi Lapinkylä, Lappböle B Kirkkonummi Lapinkylä, Palobergen	
Kirjallisuus ja internet-lähteet	15
Historialliset kartat	16
LUETTELOT	
Kohdeluettelo	
Kuvaluettelo	

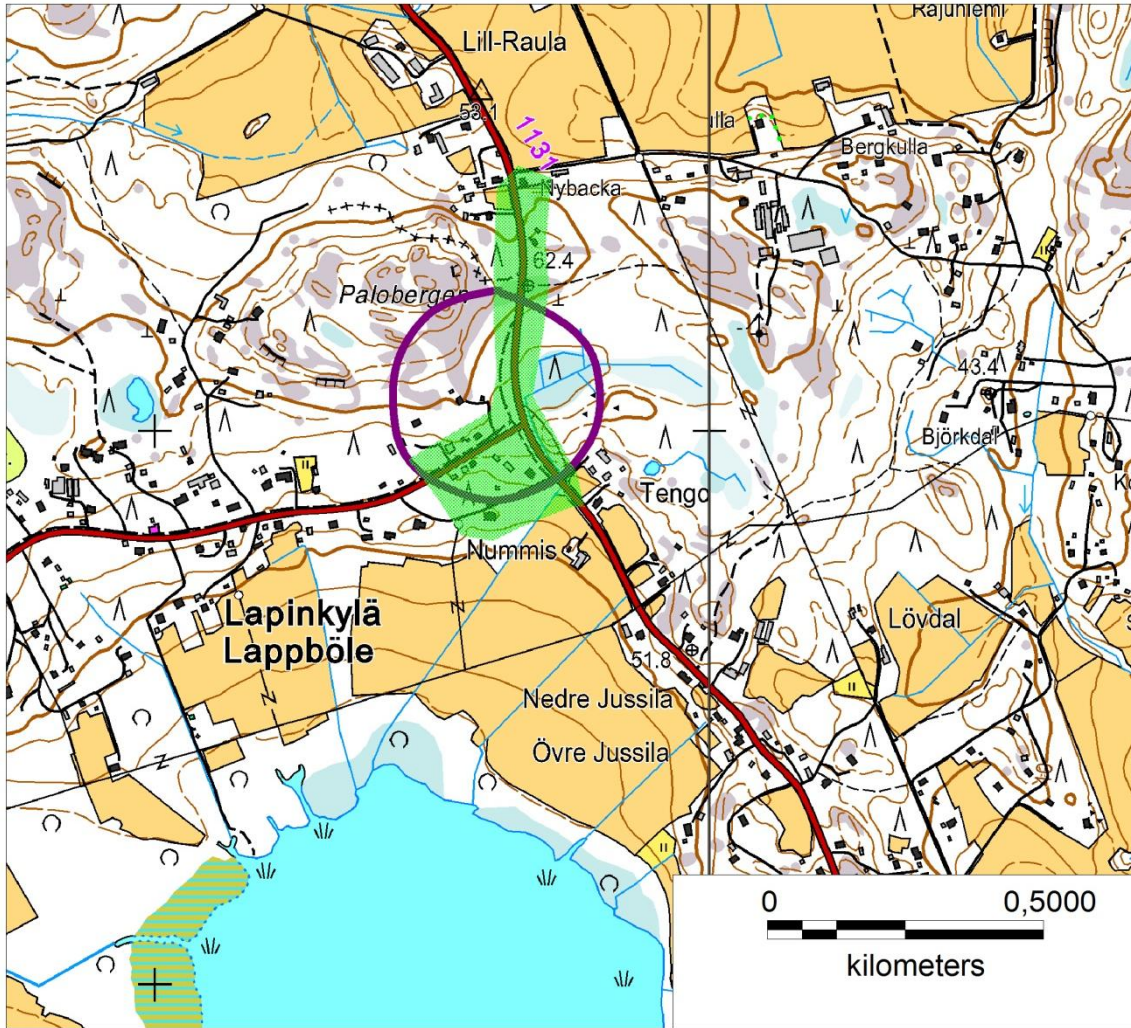
Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuksen laji:	Kirkkonummen Lapinkyläntien risteyksen kaava-alueen arkeologinen inventointi
Tutkimuslaitos:	Museovirasto / Arkeologiset kenttäpalvelut
Inventoija:	FM Satu Koivisto
Kenttätöissä mukana:	HuK Tuija Väisänen
Kenttätöaika:	17.10.2012
Peruskartat:	L4132A (TM35-lehtijako), 203209 (Yleislehtijako)
Tutkimuksen tilaaja:	Kirkkonummen kunta
Alkuperäinen raportti:	Museoviraston arkeologinen keskusarkisto, Helsinki
Kopiot:	Kirkkonummen kunta ja Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo (Raasepori)
Löydöt:	-
Digitaalikuvat:	AKDG2890:1-7 ja AKDG2901:1
Aikaisemmat tutkimukset:	-

Kartat inventoidusta kaava-alueesta

Lapinkyläntien risteuksen kaava-alue ja inventoidut kohteet. Kiinteät muinaisjännökset **punaisella**. Kartta: Satu Koivisto/MV.

Lapinkyläntien risteuksen kaava-alue ja inventoinnin kattavuus. Inventoijan gps-jäljen perusteella kuljettu reitti merkittynä kartalle vihreällä rasterilla. Kartta: Satu Koivisto/MV.

1. Johdanto

Kirkkonummen Veikkolan, Lapinkylän, Vitträskin, Vesitorninmäen ja Juhlakallion osa-alueilla tehtiin arkeologinen inventointi Museoviraston arkeologisten kenttäpalveluiden toimesta lokakuussa 2012. Työ tehtiin Kirkkonummen kunnan kaavoituksen tarpeisiin ja tilaajaan toiveesta osa-alueiden inventoinnit raportoitiin erikseen. Tämä raportti sisältää Lapinkyläntien risteyksen osa-alueen inventointitulokset. Työ käsitti esihistoriallisen ja historiallisen ajan muinaisjäännökset ja irtolöytöpaikat sekä Porkkalan vuokra-ajan (1944-1956) sotahistorialliset kohteet, jotka eivät vielä lukeudu muinaismuistolain piiriin. Ennen inventointia Lapinkyläntien selvitysalueelta ei tunnettu lainkaan muinaisjäännöksiä. Inventoinnin tuloksena kaava-alueelta tai sen välittömästä läheisyydestä löytyi kaksi uutta kiinteäksi muinaisjäännökseksi ehdotettavaa kohdetta. Inventoinnista vastasi kenttäpalveluiden tutkija Satu Koivisto avustajanaan apulaistutkija Tuija Väisänen. Ennen kenttätöiden alkamista kunnan verkkosivuille ja paikallismedialle lähetettiin inventoinnista tiedote ja maastotyöstä julkaistiin juttu Kirkkonummen sanomissa 1.11.2012. Jälkityöt tehtiin tammikuussa 2013 ja raportit laati allekirjoittanut keväällä 2013.

Helsingissä 2.5.2013

Satu Koivisto FM, tutkija

2. Inventoitu alue

Lapinkyläntien risteyksen pieni kaava-alue sijaitsee Kirkkonummen Lapinkylänjärven pohjoispuolella Lapinkylän maantien 1130 ja Evitskogintien risteysalueella. Kirkkonummen arkeologinen tutkimushistoria on pitkälti vanhentunutta ja pirstaleista. Kunnan perusinventointi on tehty yli 50 vuotta sitten, eikä pienimuotoisempiakaan osainventointeja ole kunnassa tehty kuin muutamia. Ensimmäiset tutkimukset ovat vuodelta 1926, jolloin A. Äyräpää (ent. Europaeus) ja E. Nylund kävivät läpi kunnan hautaraunioita. Inventoinnin yhteydessä Kirkkonummella havaittiin myös runsaasti kivikautista aineistoa. (Europaeus 1926.) Veikko Lehtosalo teki laajan inventoinnin kunnassa vuonna 1963. Työ katsottiin aiheelliseksi, koska Porkkalan vuokra-alue oli kattanut koko eteläisen osan Kirkkonummesta ja muinaisjäännösten säilymisasteesta haluttiin päästä selville. Tuolloin käytiin systemaattisesti läpi kunnan muinaisjäännöstietoja ja löytöpaikkoja. (Lehtosalo 1963.) Lisäksi kunnassa on tehty perinnemaisemainventointi vuonna 2004 (Seppälä) ja Helsingin yliopiston arkeologian oppiaineen opetusinventointi kunnan keskiosan järviolueilla (Kouki *et al.* 2008). Teemu Mökkönen on tehnyt kunnan länsiosassa kaavainventoinnin, joka käsitti niin esihistorialliset, historialliset kuin Porkkalan vuokra-ajan kohteet (Mökkönen 2011). Timo Jussilan inventointi Haapajärvellä vuonna 2008 liittyi suunnitelmaan kevyen liikenteen väylän rakentamiseksi tien 1130 Kauhalantien risteyksestä Lapinkylän risteykseen (Jussila 2008).

Mannerjätikön sulamisvaiheessa Kirkkonummen alueella virtasi vuolaita jäätikköjokia, joiden uomista on nykyään merkkeinä katkonaisia harjumuodostumia. Savi- ja hiesukerrostumat ovat peräisin jääkauden jälkeisen sulamisvaiheen kuljettamasta lietteestä, joka kerrostui syvässä vedessä moreenin pinnalle. Yöldiameren korkeimman rantavaiheen aikana, noin 11000 vuotta sitten, rantavoimat kuluttivat voimakkaasti korkeimpia maa-alueita paljastaen avokallioita moreenipeitteestä. Suuri osa Kirkkonummen pohjoisosasta paljastui veden alta Ancylusjärvivaiheessa noin 10000 vuotta sitten. Lapinkylänjärven pohjoispuolella on

myös jääkauden jälkeensä jättämiä harjumuodostelmia, mutta pääosin alueen maaperä on turvealueiden pirstaloimaa kallio- ja savikkoaluetta. Litorinavaiheen alussa, noin 8000 vuotta sitten, Kirkkonummen pohjoisosan järvet Tampajasta Kaljärveen olivat jo kuroutuneet merestä. Maaston alavien kohtien soistuminen alkoi välittömästi maankohoamisen vaikutuksesta. (Kielosto *et al.* 2004: 4; Haavisto-Hyvärinen 1994a: 4.) Mesoliittisella kivikaudella, n. 8000 vuotta sitten, rantaviiva Kirkkonummen seudulla oli korkeustasolla noin 40 m mpy. Kunnan järvioltaat olivat tässä vaiheessa juuri kuroutumassa tai vielä yhteydessä mereen muodostaen repaleisen saariston salmineen ja suojaisina lahtineen. Kivikauden loppujaksoilla, noin 5300 vuotta sitten, rantaviiva sijaitsi korkeustasolla noin 25 m mpy. (Mökkönen 2011; Kouki *et al.* 2008; Miettinen 2010; Kylli 2001; Hyvärinen 1999.)

Vanhin Kirkkonummen kylää koskeva maakirja on vuodelta 1540. Kylät jakautuivat 10 ½ boliiin eli verotusalueeseen, joista saatiin yhteensä 210 veromarkkaa (20 markkaa/boli, yksi markka = 18 kynnärää maata). Uudenmaan keskiaikainen kylärakenne alkoi muuttua 1600-luvulta alkaen torpparilaitoksen synnyn johdosta. Torppa-asutus hajotti asutusta pois keskiaikaisilta kylätonteilta ja isojako jatkoi samaa kehitystä 1750-luvulta lähtien. Osa nykyisen Kirkkonummen kylistä kuului 1700-luvulle verotuksellisesti naapurialueeseen Espooseen (*finnbol*). (Lindholm 1999: 47; Fleege 1901: 6.) Vanhimmat Kirkkonummea koskevat karttalähteet ovat Kansallisarkistossa säilytettäviä maakirjakarttoja, jotka ovat peräisin aivan 1600-luvun lopulta tai 1700-luvun alusta. Vanha Turku-Viipuri -maantie, eli Suuri rantatie tai Kuninkaantie, on ollut ainakin 1300-luvulta alkaen Uudenmaan valtaväylänä ja historiallisen tiestön pohjana. Suurin osa Uudenmaan asutuksesta, kylistä, vanhoista kartanoista ja kirkoista on sijainnut 1500-luvulla tien läheisyydessä. Vanhat kylätiet ovat seurailleet sopivia maastonkohtia, kuten peltolaaksojen reunoja. Kirkkonummi on ollut pitkään Uudenmaan merkittäviä keskuksia. 1500- ja 1600-lukujen asiakirja- ja kartta-aineiston avulla on Uudeltamaalta voitu lisäksi paikantaa kymmeniä jo keskiajalla autioituneita kyliä tai yksinäistaloja. Uudenmaan kylätontteja on tutkittu systemaattisesti 2000-luvulla Helsingin yliopiston arkeologian oppiaineen toimesta. Muutamia kylätontteja on lisäksi tutkittu arkeologisin kaivauksin, joiden tuloksena on kertynyt runsaasti uutta tietoa keskiajan maaseudusta. Useimmat kylätontteista sijaitsevat yhä asuttujen maatalojen pihapiireissä, mikä aiheuttaa oman haasteensa kohteiden säilyneisyyden ja luonteen arvioinnissa, mutta monet vanhoista tontteista ovat myös nykyisin vailla asutusta. Näin myös Kirkkonummella. (Haggrén *et al.* 2007: 6.)

3. Tutkimusmenetelmien ja kenttätyön kulun kuvaus

Esitöissä inventoitavien alueiden arkeologinen arkistoaineisto käytiin läpi Museoviraston arkistossa. Lisäksi tutustuttiin aluetta käsitteleviin kirjallisiin ja historiallisiin lähteisiin sekä Kansallisarkiston historiallisiin kartta-aineistoihin. Alueilta ladattiin Maanmittauslaitoksen tuottamat ilmalaserkeilausaineistot (LiDAR) piste-pilvimuodossa, joista muodostettiin pintamallit ja vinovalovarjosteet (*hillshade*). LiDAR-visualisointeja käytettiin hyväksi kohteiden näkyvyysanalyysissä ja yleisemmin maastonmuotojen sekä muinaisten rantavaiheiden tarkastelussa. Pistepilviaineistojen käsittelyyn käytettiin LasTools ja FugroViewer -ilmaisohjelmia. Lisäksi perehdyttiin selvitysalueiden geologisiin yleispiirteisiin.

Kenttätyössä selvitysalueiden kaikki tunnetut muinaisjäännökset ja muinaisesineiden löytöpaikat tarkastettiin ja niille mitattiin gps-koordinaatit Garmin Montana 650t -laitteella (tarkkuus vähintään ±5 m) ETRS-TM35FIN -projektiossa. Kohteet dokumentoitiin valokuvaamalla, tekemällä niistä muistiinpanoja sekä koe-kairaamalla ohuella Haglöf-maaperäkairalla, jonka pituus oli 70 cm ja näyteputken läpimitta 14 mm. Uusia kohteita etsittiin ensisijaisesti käymällä kentällä läpi historiallisen ajan paikkatietoaineistoja, Uudenmaan 1560-luvun kylätonttien sijaintitietoja sekä 1780-luvun asutus- ja maankäyttörakennetietoja (Uudenmaan liitto 2011).

Inventoinnissa keskityttiin pitkälti historiallisen ajan kylätontteihin, joista oli Kirkkonummelta aikaisemmin hyvin vähän systemaattisesti kerättyä tietoa. Esihistoriallisiin kohteisiin verrattuna tiedot Uudenmaan historiallisen ajan muinaisjäänöksistä ovat puutteellisia, kuten on tilanne muuallakin Suomessa. Historiallisen ajan muinaisjäänöksiä ovat mm. kylätontit, kartanot, linnat ja kirkonpaikat sekä erilaiset teollisuus- ja elinkeinohistorialliset kohteet ja kulkuväylät. Inventoinnin tausta-aineistona käytettiin pääasiassa Uudenmaan liiton selvitystä *Näkymiä maakunnan maisemahistoriaan* vuodelta 2011, joka on historiallisten kartta-aineistojen ja muiden lähteiden pohjalta tuotettua paikkatietoaineistoa Uudenmaan asutus- ja maisemarakenteesta noin 1560- ja 1780-lukujen väliseltä ajalta (Riionheimo 2011). 1560-luvun aineisto sisältää tietoa uuden ajan alun kylätonteista. Aineisto perustuu Helsingin yliopiston arkeologian oppilaineen keräämään kylätietokantaan, johon on koottu perustiedot (mm. vanhin maininta, taloluku eri läpileikkausvuosilta, veromarkkaluku, vanhin karttatieto, alustava karttapaikannus ym.) kaikista keskiaikaisen Raaseporin läänin kylistä (Haggrén *et al.* 2007: 5). 1700-luvun lopun aineisto on tuotettu historiallisten rekognosointikarttojen, ns. Kuninkaan kartaston pohjalta. Käyttäessä maisemahistoriallisia paikkatietoaineistoja yhdessä nykyisten kartta-aineistojen kanssa on mahdollista arvioida ympäristön säilyneisyyttä ja kulttuuriympäristöihin liittyviä arvoja. Tämän lisäksi Kansallisarkistossa käytiin läpi inventoituihin kyliin liittyvä vanhin kartta-aineisto, joista on maininnat ja kuvia kohdekuvauksissa.

Ajankohta inventoinnin kenttätyölle lokakuussa 2012 oli hyvä, koska kasvillisuus oli pitkälle lakastunut ja lehdet pudonneet puista. Parina päivänä hyvin voimakas sadealue hankaloitti maastossa liikkumista ja erityisesti dokumentointia, mutta muuten ilmat olivat suopeat ja työ saatiin päätökseen suunnitelman mukaisesti. Inventointi aloitettiin pohjoisesta Veikkolan kaava-alueelta, josta siirryttiin systemaattisesti kohti etelää ja Kirkkonummen keskustaa. Uusia kohteita etsittäessä tehtiin pelloilla pintapoimintaa sekä peitteisillä alueilla maaperäkairauksia. Käytössä ollut ohut maaperäkaira osoittautui oivalliseksi työvälineeksi erityisesti historiallisen ajan kylätonttien tarkastelussa ja sitä käytettiin myös puutarhamaila maanomistajien luvalla. Sotahistoriallisia kohteita pyrittiin lisäksi paikantamaan Pekka Silvastin (2004) ja Kirkkonummen kulttuuri-toimen keräämien aineistojen avulla sekä maastossa sellaisia vastaan tullessa erityisesti Vitträskin ja keskustan Vesitorninmäen ja Juhlakallion kaava-alueilla.

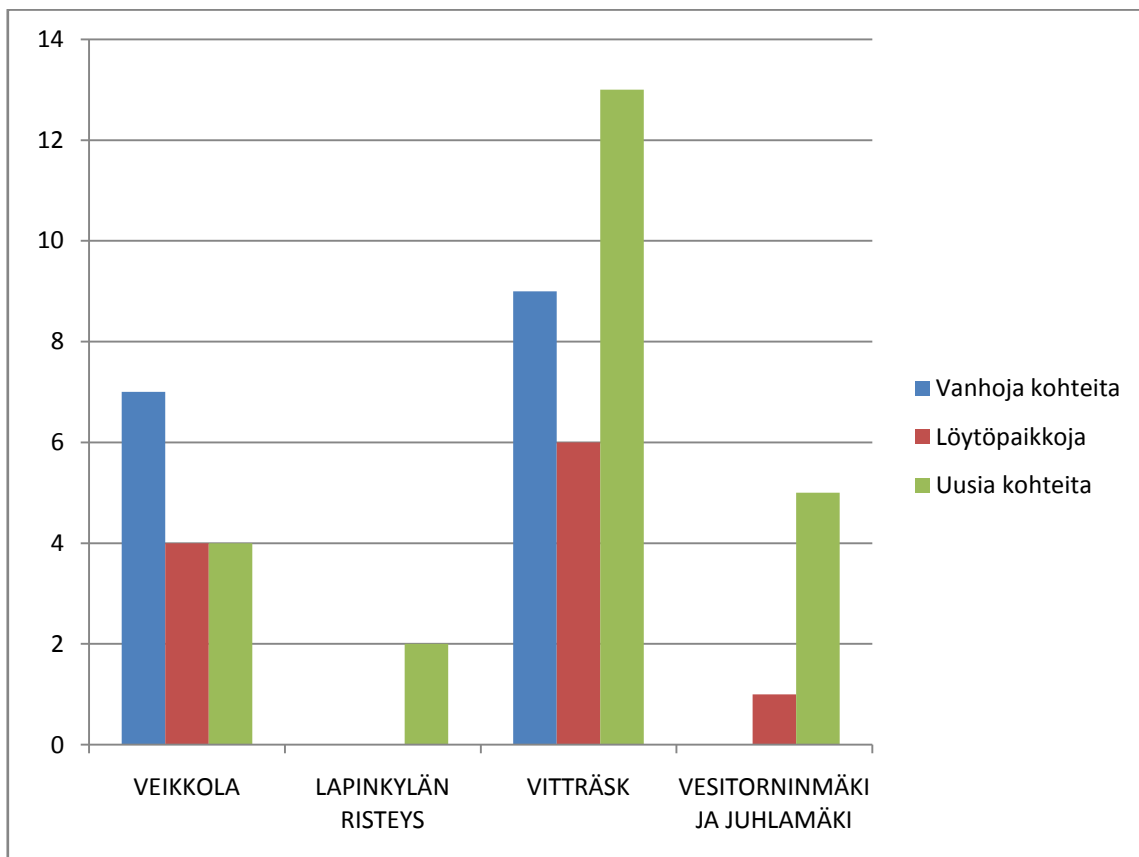
Jälkityövaiheessa inventoinnin digitaalinen kuva-aineisto vietiin WebMusketti-tietokantaan ja gps-tiedot sekä muistiinpanot omiin sähköisiin työtietokantoihin. Vanhojen kohteiden sijaintitiedot tarkastettiin ja tarvittaessa korjattiin uusien gps-paikannusten perusteella ja uusille kohteille määritettiin sijaintikoordinaatit. Inventointialueiden lähes kaikilta ennestään tunnetulta kohteelta puuttui muinaisjäänösrekisterin aluemainen suojelurajaus. Inventoinnin tuloksena sekä aiemmin tunnetuille että uusille kohteille määritettiin suojelurajausehdotus, jonka perustelut on liitetty kohdekuvauksiin. Lopullisen muinaisjäänösstatuksen ja suojelurajauksen määrittää Museoviraston Kulttuuriympäristön suojelu -osasto. Kaikki ehdotetut rajaukset ovat ohjeellisia ja ne perustuvat inventointihavaintoihin, kuten erottuviin rakenteisiin, löytöihin, säilyneeseen kulttuurikerrokseen tai alueen topografiaan. Historiallisten kylätonttien osalta rajausehdotuksissa on hyödynnetty maisemahistoriallisia paikkatietoaineistoja sekä historiallisten lähteiden avulla määritettyjä tonttimaan sijaintitietoja. Tarkemmat rajaukset on mahdollista määrittää vain koekaivausten tai muiden prospektointimenetelmien avulla. Rajaustiedot toimitetaan tämän raportin liitteenä suojeluviranomaiselle Museovirastoon cd-levylle tallennettuna MapInfo-formaatissa (versio Professional 10.5).

4. Yhteenveto

Kirkkonummen Lapinkyläntien risteuksen kaava-alueen arkeologinen inventointi tehtiin osana laajempaa selvitystyötä, jossa Veikkolan, Lapinkylän, Vitträskin, Vesitorninmäen ja Juhlakallion kaava-alueiden arkeologinen kulttuuriperintö päivitettiin kaavoituksen tarpeisiin. Kenttätyötä kunnassa tehtiin yhteensä seitsemän kenttätyöpäivän aikana 15.-23.10.2012. Selvitysalueiden yhteenlaskettu koko oli noin 5370 ha, josta Lapinkylän osa-alue kattoi noin 2 ha. Kenttätyössä tarkastettiin kaikki selvitysalueilla sijaitsevat tunnetut muinaisjäännekohteet ja muinaisesineiden irtolöytöpaikat. Kattavimmat tiedot selvitysalueiden muinaisjäännekohteista ovat vuoden 1963 ja 2009 inventoinneista. Lisäksi alueella on tehty pienempiä kaavainventointeja tai tarkastuksia. Kohteiden sijainnit määritettiin gps-paikantimella ja niiden alueellinen rajausehdotus määritettiin havaittujen rakenteiden, löytöjen levinnän tai topografisten yleispiirteiden avulla.

Inventointi kattoi esihistoriallisten muinaisjäännekohteiden lisäksi historiallisen ajan kohteet. Porkkalan vuokraajan (1944-1956) kohteet lukeutuivat myös inventoitavien kohteiden joukkoon, vaikka niillä ei vielä varsinaista muinaisjäännekohteesta ole. Porkkalan kohteita pyrittiin etsimään Pekka Silvastin ja Kirkkonummen kulttuuritoimen keräämien aineistojen avulla, mutta ongelmana oli paikkatietojen summittaisuus ja olemassa olevien kartta-aineistojen puutteellisuus. Vuokra-ajan kohteita löytyi myös muuten alueella liikuttaessa ja ne dokumentoitiin muinaisjäännekohteiden tapaan.

Inventoinnin tuloksena selvitysalueilta tunnetaan yhteensä 33 kiinteää muinaisjäännekohteesta (uusia 17), 11 irtolöytökohdetta (ennalta tunnettuja) ja seitsemän muuta kohdetta (kaikki uusia), jotka ovat pääosin sotahistoriallisia kohteita. Inventoidut kohteet jakautuivat lukumäärältään tarkasteltuna selvitysalueittain seuraavasti:

5. Kohdekuvaukset kiinteistä muinaisjäännöksistä

Kirkkonummi Lapinkylä, Lappböle B

PERUSTIEDOT

Laji:	kiinteä muinaisjäännös
MJTunnus:	uusi kohde, ei vielä tunnusta
Muinaisjäännöstyyppi:	asuinpaikat
Tyypin tarkenne:	kylänpaikat
Ajoitus:	historiallinen
Rauhoitusluokka:	2 (ehdotus)
Lukumäärä:	1

SIJAINTI

TM35 lehtijako:	L4132A
Yleislehtijako:	203209
ETRS-TM35FIN:	p =6679058; i =359487; z = 45-48 m mpy
Koordinaattiselite:	Kylätontin gps-keskikoordinaatit
Etäisyystieto:	Kirkkonummen kirkosta 11,1 km pohjoiskoilliseen

ARKISTOTIEDOT

Lähteet:	Kansallisarkisto B20:9/1-2 Brotherus, S., 1700 Kansallisarkisto B21:8/1-6 Hartman, C. J., 1776 Kansallisarkisto B21:8/7-11 Hagström, C. P., 1781-1782 Maisemahistorialliset paikkatietoaineistot 2011
Tutkimukset:	-
Löydöt:	-

INVENTOINTI 2012

Päivämäärä:	17.10.2012
Inventoijat:	Satu Koivisto ja Tuija Väisänen
Havaintomahdollisuudet:	Huonot
Lähikohteet:	Lappböle, historiallinen kylänpaikka
Kartat:	Karttaote s. 12
Rajausperuste:	Maisemahistorialliset paikkatietoaineistot, kairaushavainnot, topografia
Valokuvat:	AKDG2890:1-7
Löydöt:	-
GPS-paikannukset:	Garmin Montana 650t (tarkkuus ±5 m)

Havainnot:

Kairauspiste	Noin 30 cm paksu multakerros, jonka alla hiekkaa ja nokista maata	359482	6679039
Hajonnutta kiveystä turpeen alla		359559	6679081
Tilustien toinen puoli n. 5 m sähköpaimenesta	Jotain pientä kiveystä laitumella	359546	6679092
Kiviramppi n. 10 x 5m	Luiskan alkupää, rakennettu luonnonkivistä	359571	6679092
Kiviramppi	Luiskan yläpää korkeus noin 180 cm	359564	6679084

KOHDEKUVAUS 2012

Kohde sijaitsee Lapinkylänjärven pohjoisrannalla, Lapinkyläntien risteysalueen lounaispuolella, vanhan Evitskogintieltä Lapinkyläntielle oikaisevan kylätien molemmin puolin. Paikalla on etelään, kohti Lapinkylänjärveä laskeutuva rinne, jonka yläosa on edelleen asuttuna kylämäkenä. Mäen korkeimmalla kohdalla on ratsutila, jonka pihat ovat sähköpaimenella rajattuina hevoslaitumina. Tilan päärakennuksen ympärillä on nurmettuneita laitumia, joilla on säilynyt useita vanhoja luonnonkivirakenteita. Sähköpaimenen takia rakenteita ei päästy dokumentoimaan tarkasti vaan niitä tarkasteltiin aitauksen ulkopuolelta.

Läheinen Lapinkylän/Lappbölen historiallinen kylä kuului Palojärven verotusalueeseen, boliin (*finnbol*), joka kuului Espooseen. Lapinkylään kuuluivat Herrlan, Jussilan, Nummoksen, Stor-Raulan ja Tengon talot, joista on omistajatietoja 1589 alkaen. Alunperin seitsemästä talosta kaksi autoitui ja yhdistettiin muihin taloihin. (Kouki *et al.* 2008.) 1560 maakirjassa Lappböle B oli merkitty muuksi tonttimaaksi, joka liittyy läheiseen Lappbölen kylätonttiin. Paikalla on rakennus Brotheruksen vuoden 1700-luvun kartalla, mutta 1776 ja 1781-82 kartoilla tonttimaaksi vaikuttaisi autoituneen. Paikalla olevan vanhan hevostilan alueella havaittiin useita vanhoja rakennuksen pohjia, kivijalkoja ja muita kivirakenteita. Kairatessa hiekkainen maaperä oli monin paikoin noensekaista ja likaisenruskeaa. Topografialtaan paikka on hyvin edullinen kylätontin sijainnille, jossa on todennäköisesti säilynyt vanhoja asutuskerroksia. Kohteen tarkempi arviointi maankäytön muuttuessa edellyttäisi koekaivauksia.

Kuva 1. Sammaloitunut, luonnonkivistä rakennettu kiviramppi tilan päärakennuksen itäpuolella. Kuvattu lännestä. Kuva: Satu Koivisto/MV (AKDG2890:7).

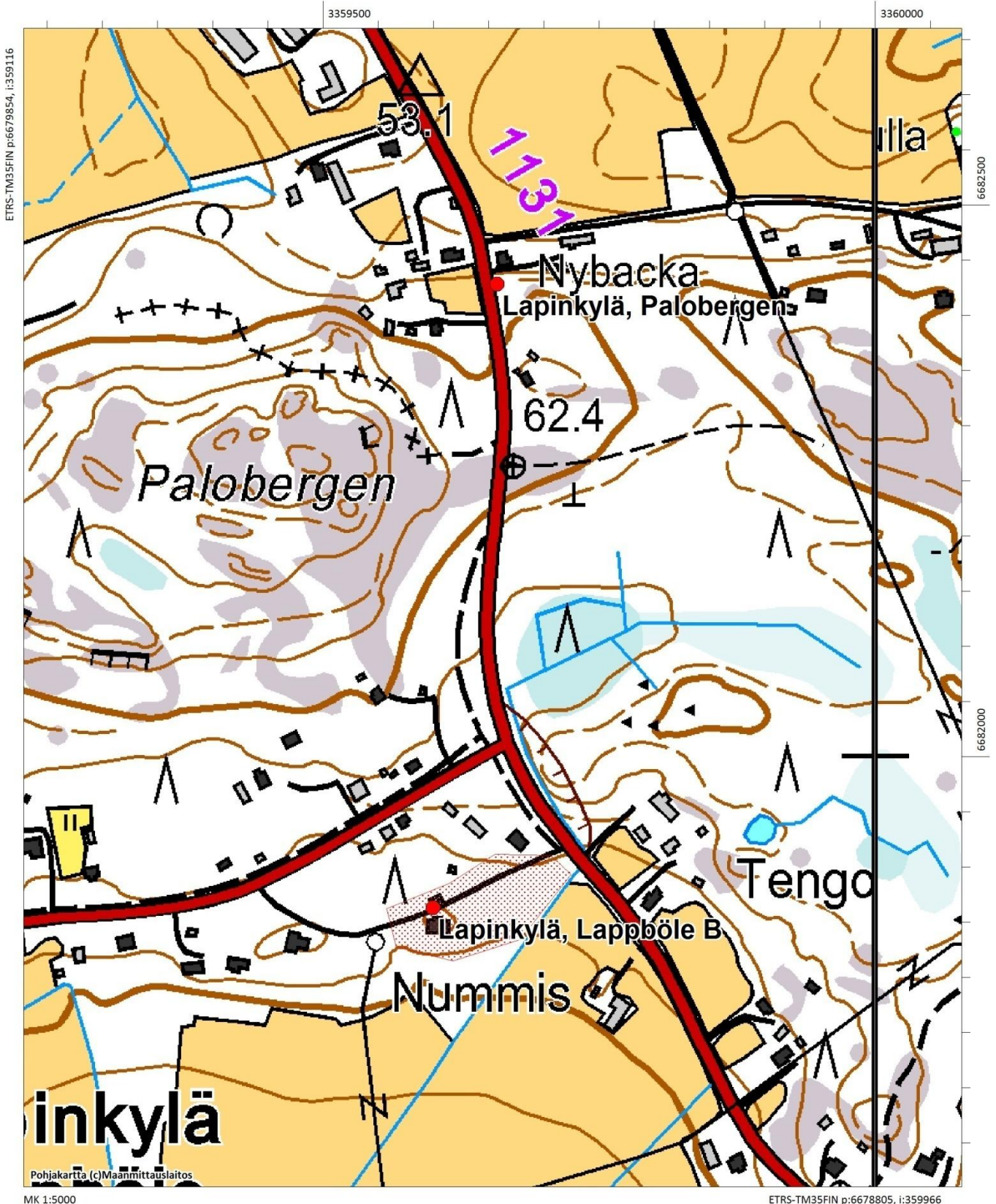
Kuva 2. Yleiskuva. Hevoshaassa on runsaasti vanhoja, luonnonkivistä tehtyjä kivirakenteita. Kuvattu länsiluoteesta. Kuva: Satu Koivisto/MV (AKDG2890:3).

Kuva 3. Lapinkylänjärvi ympäristöineen vuoden 1700 Samuel Brotheruksen kartalla. Lappbölen kylän neljä rakennusta ovat alempana Lapinkyläntien varressa ja muuksi tonttimaaksi merkityllä alueella on yksi rakennus, juuri löydettyjen kivirakenteiden paikalla. Vuoden 1776 ja 1781-82 kartoilla paikalla ei enää ole rakennusta. Kartta: Kansallisarkisto B20:9/1-2.

Kirkkonummi Lapinkyläntien risteys
Kaava-alueen arkeologinen inventointi 2012

Kirkkonummi Lapinkylä, Palobergen
 Kirkkonummi Lapinkylä, Lappböle B

Kirkkonummi Lapinkylä, Palobergen

PERUSTIEDOT

Laji:	kiinteä muinaisjäänös
MJTunnus:	uusi kohde, ei vielä tunnusta
Muinaisjäänöstyyppi:	kulkuväylät
Tyypin tarkenne:	virstanpylväät
Ajoitus:	historiallinen
Rauhoitusluokka:	2 (ehdotus)
Lukumäärä:	1

SIJAINTI

TM35 lehtijako:	L4132A
Yleislehtijako:	203209
ETRS-TM35FIN:	p =6679623; i =359545; z = m mpy
Koordinaattiselite:	Virstanpylvään gps-koordinaatit
Etäisyystieto:	Kirkkonummen kirkosta 11,7 km pohjoiskoilliseen

ARKISTOTIEDOT

Lähteet:	Kansallisarkisto B21:8/1-6 Hartman, C. J., 1776 Maisemahistorialliset paikkatietoaineistot 2011
Tutkimukset:	-
Löydöt:	-

INVENTOINTI 2012

Päivämäärä:	17.10.2012
Inventoijat:	Satu Koivisto ja Tuija Väisänen
Havaintomahdollisuudet:	Hyvät
Lähikohteet:	Hoffmanin palsta, kivikautinen löytöpaikka
Kartat:	Karttaote s. 12
Rajausperuste:	Näkyvä rakenne
Valokuvat:	AKDG2901:1
Löydöt:	-
GPS-paikannukset:	Garmin Montana 650t (tarkkuus ±5 m)

KOHDEKUVAUS 2012

Kohde sijaitsee Lapinkyläntien ja Evitskogintien risteuksen pohjoispuolella, maantien länsireunalla, kallioisen mäen alaosassa. Virstanpylväs on merkitty vuoden 1776 Lapinkylän kartalle sekä 1780 Kuninkaan kartastoon. Paikalla on edelleen pystyssä kivistä hakattu pylväs. Paikalla ei tehty muita havaintoja.

Kuva 4. Virstanpylväs on edelleen pystyssä Lapinkyläntien varressa. Kuvattu lännestä. Kuva: Satu Koivisto/MV (AKDG2901:1).

Kuva 5. Virstanpylväs on merkitty vuoden 1776 kartalle maantien oikealle puolelle Grankiärrånin suoalueen ja kallion pohjoispuolelle. Kartta: Kansallisarkisto B21:8/1-6.

Kirjallisuus ja internet-lähteet

Alanen, T., Kepsu S. 1989. *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805*. SKS 505.

Europaeus, A. 1922. Fornfynd från Kirkkonummi och Esbo Socknar. *SMYA XXXII*.

Europaeus, A. 1923. Kirkkonummi Maula Vähäjärvi tarkastus. Painamaton tarkastusraportti Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Europaeus, A. & Nylund, E. 1927. *Kirkkonummi röykkiöinventointi*. Painamaton inventointiraportti Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Haavisto-Hyvärinen, M., Stén, C.-G. ja Backman B. 1994. Vitträskin maaperäkartan 2032 09 selitys. Geologian tutkimuskeskus. Helsinki.

Haggrén, G., Heinonen, T. & Terävä, E. 2007. *Keskiaikaisten muinaisjäännösten inventointi läntisellä Uudellamaalla (Inkoo, Karjaa, Kirkkonummi, Pohja, Siuntio, Tammisaari)*. Painamaton inventointiraportti. Tammisaaren museo.

Hyvärinen, H. 1999. Shore displacement and Stone Age dwelling sites near Helsinki, southern coast of Finland. *Dig it all. Papers dedicated to Ari Siiriäinen: 79-89*.

Jansson, A. 1930. *Kyrkslätt förr och nu: till 600-årsfesten 1930*. Kyrkslätt hembygdsförening. Helsingfors.

Jansson H. 2003. *Länsi- ja Keski-Uudenmaan saariston ja rannikkoalueiden inventointi 2002–2003*. Tammisaari, Hanko, Inkoo, Siuntio, Kirkkonummi, Espoo, Helsinki. Inventointiraportti. Painamaton inventointiraportti Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Jussila, T. 2008. Kirkkonummi Lapinkylä Maantie 1130:n jalankulku ja polkupyörätien linjauksen muinaisjäännösinventointi 2008. Painamaton raportti Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Jussila, T. 2010. Kirkkonummi Lapinkyläntien varsi välillä Veikkola-Haapajärvi osainventointi 2010. Painamaton raportti Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Jutikkala, E. & Nikander, G. 1939. *Säterier och storgårdar i Finland I*. Helsingfors.

Kouki, P., Lahelma, A. & Latvakosi, N. 2009. Kirkkonummen inventointi. Helsingin yliopiston arkeologian oppiaineen inventointikurssi 5.–8.5.2009. Painamaton raportti Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Kylli, J. 2001. Maa kohoaa, mutta miten? *Muinaistutkija* 4: 22-32.

Lehtosalu, V. 1963. *Kirkkonummi inventointi*. Painamaton inventointiraportti Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Lindholm, D. 1999. Espoon keskiaikainen asutus. Teoksessa *Välähdyksiä keskiajasta* (toim. Anja Leino & Liisa Ropponen).

Miettinen, A. 2010. Shore displacement in Western Uusimaa 500 BC - AD 1500. *Iskos* 9: 61-86.

Niukkanen, M. 2009. *Historiallisen ajan muinaisjäännökset. Tunnistaminen ja suojele.* Museoviraston Rakennushistorian osaston oppaita ja ohjeita 3.

Nyqvist, H. 2012. Arkeologien inventoinnissa löytyi juoksuhautoja ja kivikautisia asuinpaikkoja. *Kirkkonummen Sanomat* 86 - 1.11.2012: 10.

Rosberg, J.E. & Fleege U. 1901. *Kyrkslätt socken. Dess Natur, Utveckling och Historia I-III.* Tidnings- & Tryckeri-aktiebolagets tryckeri. Helsingfors.

Seppälä, S.-L. 2006. Perinnemaisemien yhteys varhaiseen asutus- ja maankäyttöhistoriaan. *Suomen Ympäristö* 1/2006. Ympäristöministeriö. Helsinki.

Uudenmaan liitto, Anna Riionheimo 2011. *Näkymiä maakunnan maisemahistoriaan - Uudenmaan paikkatietoaineistot.* Uudenmaan liiton julkaisuja E 113 - 2011.

Uudenmaan liitto, Elina Kuusisto ja Kristiina Rinkinen 2012. *Missä maat on mainiommat - Uudenmaan kulttuuriympäristöt.* Uudenmaan liiton julkaisuja E 114 - 2012.

Historialliset kartat

Kartta signum	Vuosi	Tekijä	Kylät	Muuta
B20:9/1-2	1700	Brotherus, S.	Hvitträsk, Lappböle, Koskis och Navala	Karta med beskrifning
B21:8/1-6	1776	Hartman, C. J.	Lappböle	Karta öfver egorne med delningsbeskrifning öfver åker och äng
B21:8/7-11	1781-1782	Hagström, C. P.	Lappböle	Karta öfver egorne med delningsinstrument öfver skogen

Kohdeluettelo

LAPINKYLÄNTIEN RISTEYS					
mj-rekitunnus	nimi	ajoitus	tyyppi	alatyyppe	laji
uusi kohde	Lapinkylä, Lappböle B	historiallinen	asuinpaikat	kylänpaikat	kiinteä muinaisjäännös
uusi kohde	Lapinkylä, Palobergen	historiallinen	kulkuväylät	virstanpylväät	kiinteä muinaisjäännös

Kuvaluettelo

Kokoelma	Kuvan numero	Kuvatyyppi	Aihe	Aiheen paikat	Valmistusaika	Tekijä	Mitat
Arkeologian kuvakokoelma	AKDG2890:1	digitaalikuva	Ylesikuva Lappböle B:n historiallisesta kylätontista. Kuvattu luoteesta.	Kirkkonummi, Lapinkylä, Lappböle B	2012	kuvaaja: Satu Koivisto	13367 x 1749 pixel
Arkeologian kuvakokoelma	AKDG2890:2	digitaalikuva	Yleiskuva. Hevoshaassa on rakennusten kivijalkoja. Kuvattu länsiluoteesta.	Kirkkonummi, Lapinkylä, Lappböle B	2012	kuvaaja: Satu Koivisto	7088 x 2071 pixel
Arkeologian kuvakokoelma	AKDG2890:3	digitaalikuva	Yleiskuva. Hevoshaassa on runsaasti eriaikaisia kivirakenteita. Kuvattu länsiluoteesta.	Kirkkonummi, Lapinkylä, Lappböle B	2012	kuvaaja: Satu Koivisto	6115 x 2293 pixel
Arkeologian kuvakokoelma	AKDG2890:4	digitaalikuva	Yleiskuva kylätontin alueesta. Kuvattu itäkoillisesta.	Kirkkonummi, Lapinkylä, Lappböle B	2012	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel
Arkeologian kuvakokoelma	AKDG2890:5	digitaalikuva	Tilan päärakennus sijaitsee 1560-luvun tonttimaan parhaalla paikalla. Kuvattu länsiluoteesta.	Kirkkonummi, Lapinkylä, Lappböle B	2012	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel
Arkeologian kuvakokoelma	AKDG2890:6	digitaalikuva	Yleiskuva alueesta. Kuvattu itäkaakosta.	Kirkkonummi, Lapinkylä, Lappböle B	2012	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel
Arkeologian kuvakokoelma	AKDG2890:7	digitaalikuva	Sammaloitunut kiviramppi talon itäpuolella. Kuvattu lännestä.	Kirkkonummi, Lapinkylä, Lappböle B	2012	kuvaaja: Satu Koivisto	7845 x 2264 pixel
Arkeologian kuvakokoelma	AKDG2901:1	digitaalikuva	Virstanpylväs on merkitty Kuninkaan kartastoon. Kuvattu lännestä.	Kirkkonummi, Lapinkylä, Palobergen	2012	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel